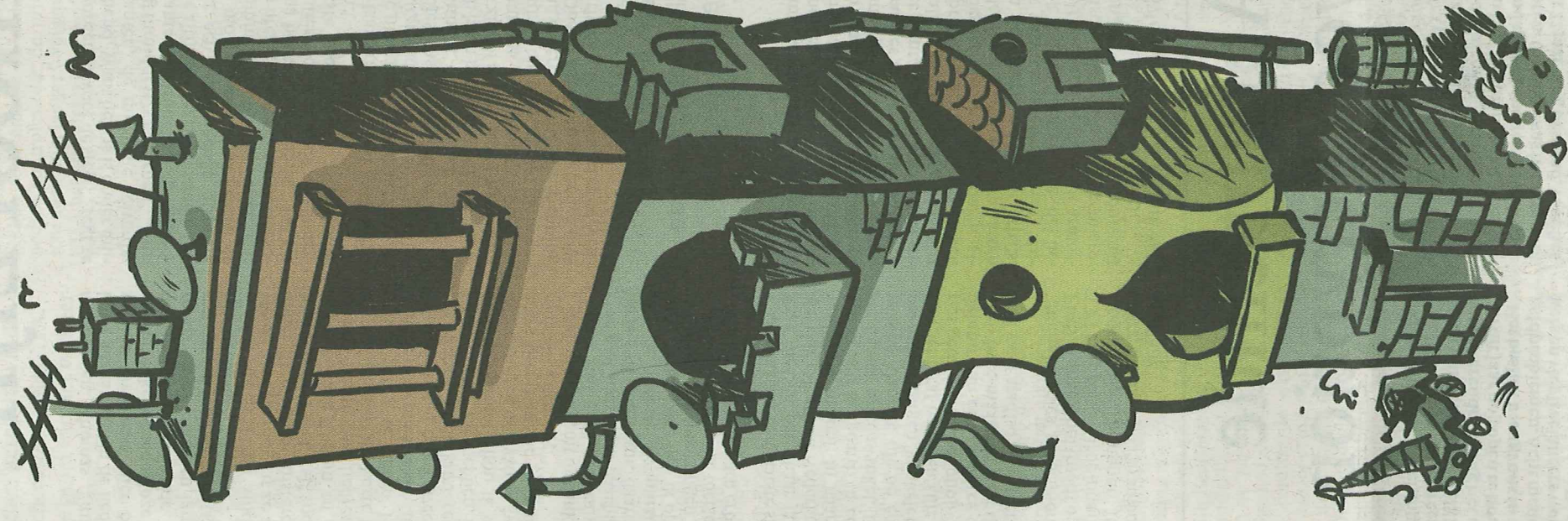

Architect nam klant jaren niet serieus

Ontwerpers die zich niets van de gebruiker aantrekken, hebben de architectuur verziekt. Stap af van het dogmatische modernisme, bepleit Jan den Boer.

‘En architect moet volgens zijn eigen opvatting bouwen, geen Zaanse huisjes omdat Wilders dat leuk vindt.” Dit was eind vorig jaar de uitsmijter van bouwkundemedewerker Jan Molema van de Technische Universiteit Delft bij zijn afscheid, dat werd gevierd met het debat ‘Het modernisme is de schuld van alles’.

Met de uitspraak over Zaanse huisjes is de tegenstelling tussen het elitaire modernisme en architectuur voor het volk scherp neergezet door onze architectuurelite, maar bestraat deze tegenstelling wel? Volgens mij heeft Wilders nog nooit dergelijke uitspraken gedaan over architectuur. Wat is het belang van modernisten om de traditionele architectuur in de hoek te duwen van het politieke populisme? Is het een poging om de macht te behouden over bouwend Nederland?

Dan zullen ze zich eerst wat beter moeten verdiepen in de architect op wie hun kritiek zich richt. Met ‘Zaanse huisjes’ verwijst Molema naar het Tulip Inn Hotel in Zaanstad, gerealiseerd door Wilfried van Winden. Dat is de schrijver van het boek *Fusion*, afgelopen najaar verschenen. Hij pleit voor een brede architectuuropvatting waarin alle vormen van architectuur een plaats krijgen, inclusief traditionele Nederlandse architectuur, modernisme en architectuur uit landen rond de Middellandse Zee, de herkomstlanden van veel nieuwe Nederlanders.

Daarmee heeft Van Winden een heel nieuw perspectief gecreëerd in de architectuurdiscussie. *Fusion* verwijst niet naar politiek populisme of politiek rechts, maar juist naar de open, internationalistische houding die vroeger werd geclaimd door modernisten. De modernisten in de architectuur worden juist in de armen gesloten door bijvoorbeeld Leefbaar Rotterdam, in het verzet tegen traditionele moskeën met bijbehorende ornamenten en versieringen.

Het modernisme verliest in snel tempo aan invloed. Dat bevalt de modernisten niet, ook al geven ze toe dat de moderne architectuur zich nauwelijks nog ontwikkelt en dat de ziel is verdwenen uit het modernisme. Toch blijven architecten als Vera Yarovnovshchinsky en voormalig Rijksbouwmeester Meis Crouwel vinden dat invloed van de gebruiker of de consument uit den boze is. Het geloof in het modernisme is bij hen springlevend.

Met deze opstelling voeren de modernisten een achterhoedegevecht. Het afgelopen jaar sprak ik, ter voorbereiding op een boek, een groot aantal prominenten in de bouwwereld. Velen van hen hebben ingezien dat het modernisme een grote vergissing is geweest, vooral in steden. Niet alleen populisten of retroarchitecten zeggen het. Zo realiseert Kees Christiaanse, die ooit werkte bij Rem Koolhaas’ OMA, in Hamburg ‘Hafencity’. Hij kiest voor de opbouw van de klassieke, middeleeuwse stad en bouwt vervolgens wel in eigentijdse architectuur.

Pi de Bruijn maakte vergelijkbare keuzes in de wederopgebouwde wijk Roombeek in Enschede. Hij is in de jaren zestig opgeleid in het dogmatische modernisme aan de TU Delft en maakte zich daar

van los in de jaren tachtig, toen hij het nieuwe gebouw van de Tweede Kamer ontwierp. Daar handhaafde hij een deel van de oude bebouwing en creëerde hij een nieuwbouwgedeelte dat zich voegde in de oude stad. Dat werd hem door de critici niet in dank afgenomen – hij werd afgemaakt in de vakbladen en kreeg veel kritiek van collega’s. Van het publiek kreeg De Bruijn daarentegen veel bijval.

Dat publiek is niet het ‘volk’ dat alleen maar populistisch is. Het is een groot publiek, dat ook buiten het dogmatische modernisme gebouwen van zijn smaak aantrekt. Volgens De Bruijn functioneert het modernisme in Nederland als een soort politibureau, dat iedereen oplegt om uitsluitend te bouwen volgens de inzichten van deze stroming. Jan Molema constateerde in Delft dat modernistische projecten in NRC Handelsblad geregeld slechte kritieken krijgen en vroeg zich af of dit dagblad niet een keer daarop kan worden aangesproken. Deden de politibureaus dit vroeger ook niet met journalistiek die hun onwelgevallig was?

Niet zozeer het modernisme als stijl is het probleem, maar de honger naar macht. Het idee dat de ontwerper autonoom is en zich niets van de gebruiker of de consument moet aantrekken, heeft de Nederlandse architectuur volgens veel critici verziekt.

Een van deze critici is organisatieadviseur en bouwdeskundige Lenny Vulperhorst. Hij stelt dat het oude businessmodel, van voor de crisis, nooit meer zal terugkeren in de bouw. Hij noemt dit mo-

De politibureaus van het modernisme keuren alleen de eigen stijl goed

del de ‘Blindeman’, omdat het blind is voor de gebruiker. Het nieuwe businessmodel noemt hij de ‘Coproducent’, het samen bouwen met de gebruiker.

Veel ontwikkelaars zetten hier zich nu sterk voor in. Het is mogelijk om tegen een redelijke prijs veel verschillende soorten woningen te bouwen, waarop de gebruiker veel invloed kan hebben. Dat leidt onder meer tot het spraakmakende project Le Medi in Rotterdam, een prachtig voorbeeld van *Fusion*, waar in overleg met gebruikers van diverse culturele achtergronden een eigentijds en toch ook mediteraan woningbouwproject werd gebouwd. Denk ook aan Francine Houben, de internationaal beroemde architect met gedurfde, avant-gardistische ontwerpen, die ervoor kiest om met haar bureau geen enkele stijl uit te sluiten en zich in te leven in haar klanten en gebruikers.

De stijldiscussie is achterhaald. De toekomst is aan klantgerichte architectuur die weer mooi mag zijn.

Jan den Boer is projectmanager bij de gemeente Utrecht en publicist. Hij studeerde stedenbouwkunde en filosofie.

Illustraties Hajo

Gros agenten loopt niet over naar de Talibaan

De Kamer moet snel akkoord gaan met de politiemissie naar Afghanistan, want de veiligheid en stabiliteit zullen in de toekomst vooral afhangen van een effectief politieapparaat, betoogt Jorrit Kamminga.

Het voorstel van het kabinet-Rutte om een politietrainingsmissie naar Afghanistan te sturen, verdient een Kamerveerderheid. Het liefst zo snel mogelijk.

In het verleden is er in Afghanistan al kostbare tijd verloren gegaan met nutteloze politieke discussies over zowel de aard als het doel van de internationale militaire missie. In het begin ging het politieke debat over het onderscheid tussen de door de NAVO geleide ISAF-missie en

lijk in een schemergebied opereerde, maar in het debat werden beide missies ook vaak door elkaar gehaald door een gebrek aan kennis en informatie.

Daarna ging in Nederland en andere NAVO-landen veel tijd verloren met de discussie over de vraag of de ISAF-missie nu een opbouw- of toch een vechtmissie was. Deze discussie hield lang stand, maar het vraagstuk werd vooral opgehelderd vanuit militaire hoek zelf. De Nederlandse soldaten vochten de afgelopen vier jaar vaak en kwamen mede daardoor niet altijd aan opbouwen toe. Uit dit ingewikkelde scenario ontstond het Nederlandse motto: ‘vechten als het moet, opbouwen als het kan’; pragmatische aan het front.

Nu dreigt wederom kostbare tijd verloren te gaan met een politieke discussie over de aard van de voorgestelde politietrainingsmissie. Wordt het inderdaad alleen om te leren van de Taliban of om

beslecht: ‘opleiden als het kan, vechten als het moet’.

Dat is de werkelijkheid in Afghanistan, ongeacht de vraag welke soldaten het vechten voor hun rekening zullen nemen en waar de opleiding precies plaats zal vinden.

Opleiden in Afghanistan is niet gemakkelijk, maar zeer noodzakelijk, voor-

Effectief politieapparaat moet door burgers vertrouwd worden

afhangen van een effectief politieapparaat. Dat de opgeleide politieagenten op de korte termijn ook leger taken op zich nemen, en dat een aantal zich misschien wel aansluit bij de Talibaan, is minder erg, omdat dit langzamerhand minder wordt; zeker als het Afghaanse leger in de toekomst effectiever kan opereren.

Nu laat de situatie nog veel te wensen over. In het meest recente opinioonderzoek van de International Council on Security and Development (ICOS) in Zuid-Afghanistan denkt 56 procent van de ondervraagden dat de Afghaanse politie de Talibaan helpt. 54 procent beschrijft de politie als inefficiënt en 61 procent denkt dat de Afghaanse veiligheidsstroepen niet in staat zijn om op eigen benen te staan als de buitenlandse troepen worden teruggetrokken. Bij onze compoend Lashkar Gah melden zich af en toe groepjes Afghaanse politieagenten in uniform

vinden en ongetwijfeld ook af en toe bij de Talibaan.

Juist daarom moet de Nederlandse politietrainingsmissie er snel komen, opdat de effectieve opleidingscapaciteit in Afghanistan toeneemt en er langzamerhand een effectief politieapparaat kan ontstaan waarin ook de Afghaanse burger vrouwen heeft.

Wel is het jammer dat nu gekozen is voor Kunduz. Een Nederlandse politietrainingsmissie in Uruzgan zou namelijk twee vliegen in een klap slaan. Dan laat je zien dat Nederland internationaal meetelt en meedoet in een van de strategisch belangrijkste gebieden van Afghanistan en profiteert je tegelijkertijd van de reeds opgebouwde kennis en netwerken in het gebied.

Jorrit Kamminga is beleidsmedewerker van The International Council on Security and Development.